

УДК 657.633:65.014.1

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕГРОВАНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ
ПІДПРИЄМСТВА**

*Є.М. ЗАРЕМБА, асистент
Вінницький національний аграрний
університет*

Визначено складові інтегрованої системи обліку грошових потоків, а також методу формування обліково-аналітичного забезпечення стратегічного, фінансового та управлінського бухгалтерського обліку.

Розкрито особливості практики позиціонування грошових потоків у розвитку підприємництва й розбудови інтегрованої системи бухгалтерського обліку. Запропоновано методу формування системи інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків. Визначено елементи методу формування обліково-аналітичного забезпечення фінансового обліку грошових потоків, зокрема: організаційні процедури контролю, модифіковану методу непрямого аналізу грошових потоків; систему облікових реєстрів і форм внутрішньої фінансової звітності.

Ключові слова: облік, аналіз, грошові потоки, обліково-аналітичне забезпечення.

Літ. 7.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання необхідною складовою успіху є своєчасне отримання інформації та оперативне реагування на неї, тому важливим елементом управління грошовими потоками є внутрішня інформація підприємства. Саме тому виникає необхідність у побудові моделі управління грошовими потоками на підґрунті інформації, яку підприємство може отримати зі своїх внутрішніх спеціалізованих служб. Надзвичайно важливим є отримання поточної інформації та забезпечення повного й достовірного обліку грошових потоків підприємства, формування необхідної бухгалтерської звітності з обов'язковим її аналізом, адже саме бухгалтерська звітність містить сукупність взаємопов'язаних показників фінансово-господарської діяльності, які дають змогу проаналізувати динаміку діяльності суб'єкта господарювання. Лише за умов належним чином організованої системи реєстрації, обліку та аналізу показників господарської діяльності можливе ефективне виконання першого етапу управління грошовими коштами – планування та прогнозування грошових потоків.

Нові економічні процеси нашої держави вимагають розробки ефективної системи бухгалтерського обліку грошових потоків, адекватної цілям управління ними, що зумовлює необхідність дослідження теоретико-методичних питань виділення грошових потоків як самостійного об'єкту обліку, обґрунтування принципів і вимог формування обліково-аналітичного забезпечення управління ними, методу стратегічного, фінансового й управлінського обліку грошового потоку.

Таким чином, актуальність вирішення проблем формування системи бухгалтерського обліку грошових потоків і відповідного обліково-аналітичного забезпечення, наявність ряду невирішених і дискусійних проблем зумовили вибір напряму дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Істотний внесок у дослідження проблем бухгалтерського обліку й аналізу грошових коштів внесли вітчизняні вчені та фахівці у сфері бухгалтерського обліку й аналізу: О.С. Бакаєв, П.С. Безруких, Н.Д. Врублевський, В.Г. Гетьман, О.В. Єфімова, В.Б. Івашкевич, О.М. Кізілов, В.В. Ковальов, М.І. Кутер, О.Д. Ларіонов, М.П. Любушин, М.В. Мельник, О.О. Миронова, О.М. Островський, В.Ф. Палій, Я.В. Соколов тощо.

Незважаючи на вагомий внесок дослідників для розвитку теорії грошового обігу і фінансів, практики державного регулювання грошового обігу, а також бухгалтерського обліку в цілому, слід зазначити, що залишається досить обмежена кількість робіт, які поєднують облік, аналіз і фінансовий менеджмент грошових потоків в єдину систему як засіб забезпечення стійкого фінансового розвитку підприємств.

Метою, яка була реалізована при проведенні наукового дослідження, є аналіз теоретичних і практичних питань щодо обліково-аналітичного забезпечення інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визнання грошових потоків як об'єкту бухгалтерського обліку припускає реорганізацію діючої системи бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств, з виділенням стратегічного, фінансового й управлінського обліку грошових потоків, виділенням об'єктів і методів обліку відповідно до вимог відповідного рівня управління грошовими потоками підприємства. Проведене дослідження цих питань у комплексі дозволило розробити концепцію побудови і функціонування інтегрованої системи бухгалтерського обліку грошових потоків підприємств і відповідного обліково-аналітичного забезпечення стратегічного, поточного й оперативного управління грошовими потоками підприємства, спрямованого на формування стійкого чистого грошового потоку, що дозволяє забезпечити рентабельність поточної діяльності підприємства, стійке зростання власного капіталу і вартості підприємства у цілому.

Для організації інтегрованої системи обліку грошових потоків пропонуємо виділяти цільові параметри управління грошовими потоками, включаючи загальний грошовий потік – об'єм продаж; чистий грошовий потік, що формує рівень рентабельності виробництва; накопичений дисконтований грошовий потік, який визначає зростання власного капіталу і вартості підприємства, а також класифікувати грошові потоки за рівнями управління і видами бухгалтерського обліку, що забезпечує формування відповідної облікової інформації і дозволяє істотно доповнити перелік завдань, які стоять перед системою бухгалтерського обліку підприємства.

Для усіх видів бухгалтерського обліку (стратегічного, фінансового, управлінського) пропонуємо виділяти відповідні об'єкти обліку – сукупний, чистий, вільний і дисконтований грошові потоки, а також чисті грошові потоки за видами діяльності, управління, що дозволяє визначити основні об'єкти, які забезпечуються системою інтегрованого обліку грошових потоків.

Впровадження інтегрованої системи обліку грошових потоків на вітчизняних підприємствах пропонуємо проводити у наступні етапи: оцінка інформаційних потреб користувачів облікової інформації; встановлення об'єму, джерел і термінів надання облікової інформації; розподіл обов'язків між структурними підрозділами; розробка форм оперативної сигнальної документації про відхилення, облікові реєстри і форми внутрішньої управлінської звітності щодо грошового потоку. Запропонована методика дозволяє підприємствам сформувати інтегровану систему обліку грошових потоків з мінімальними витратами.

Методика формування системи інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків припускає створення єдиного обліково-аналітичного забезпечення, що формується всіма видами бухгалтерського обліку (стратегічним, фінансовим, управлінським) в цілях підвищення кількості і якості інформації про грошові потоки і ефективність її використання.

Стратегічний облік грошових потоків – це один із основних напрямів стратегічного обліку, практично не розроблений в наш час. Існує декілька можливих варіантів організації стратегічного обліку на підприємстві. Введення стратегічного обліку не може бути повністю покладене на бухгалтерів підприємства і повинно здійснюватися всіма структурними підрозділами, що оперують такою інформацією, на умовах чіткого розподілу функцій, єдності інформаційної бази та забезпечення її доступності для всіх зацікавлених внутрішніх користувачів.

Процес стратегічного обліку грошових потоків включає у себе не лише власне облік, але і стратегічний аналіз грошових потоків, а також стратегічний контроль. При цьому на практиці досить складно відокремити один елемент стратегічного обліку від іншого.

Система стратегічного обліку грошових потоків, що пропонується, дозволяє сформувати єдину інформаційну базу системної та несистемної інформації, ретроспективного та прогностичного характеру, яка, в свою чергу, зробить можливим використання передових методів планування на постійній основі.

Фінансовий бухгалтерський облік грошових потоків на вітчизняних підприємствах на сьогодні відсутній. Це пов'язано з тим, що об'єктом обліку є не грошові потоки, а грошові засоби. Не викликає сумніву те, що облік грошових потоків, як самостійний об'єкт, повинен полягати у дослідженні інформації про них, що відображається на синтетичних та аналітичних рахунках бухгалтерського обліку. Проте для раціональної організації фінансового обліку грошових потоків необхідно:

- визначити порядок отримання облікової інформації про грошові потоки із реєстрів бухгалтерського обліку;
- здійснити відбір для різних рівнів керівництва облікової інформації щодо грошових потоків з урахуванням термінів її надання;
- визначити величину грошових потоків у розмірі їх видів за окремі часові інтервали діяльності;
- оцінити вплив інфляції на достовірність звітної інформації;
- визначити порядок ведення облікових реєстрів грошових потоків, що містять інформацію, яка використовується для підготовки фінансової звітності з необхідними роз'ясненнями до неї.

Система фінансового обліку грошових потоків включає в себе не лише сукупність спеціальних первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансову звітність, а й фінансовий аналіз грошових потоків, їх поточний контроль, що забезпечує реалізацію на практиці функцій, які притаманні всій системі бухгалтерського обліку: інформаційного, аналітичного, контрольного та зворотного зв'язку.

Основне завдання управлінського обліку грошових потоків – це слугувати інформаційною базою для прийняття управлінських рішень щодо оперативного управління станом та рухом грошових коштів підприємства. Відповідно до потреб управлінського персоналу необхідна науково обґрунтована організація та впорядкування складу і структури всіх інформаційних потоків, які б гарантували інформаційне забезпечення для прийняття рішень. Враховуючи, що управлінський облік охоплює всі види облікової та не облікової інформації, яка використовується для оперативного управління явищами та процесами у розрізі сегментів та центрів відповідальності, доцільно включити в його наповнення оперативний контроль і аналіз грошових потоків підприємства.

У цих цілях обліково-аналітичне забезпечення може бути структуроване шляхом виділення фінансової і бухгалтерської інформації, даних управлінського обліку та фінансової звітності, а також даних, що формуються несистемним шляхом, грошових потоків, що характеризують зміну, в процесі управління суб'єктів господарювання. При цьому побудова системно-орієнтованих баз даних системної і несистемної інформації здійснюється на основі виділених принципів (достатності інформації, її інваріантності, спадкоємності моделей,

адекватності, ефективності, порівнянності) в цілях здійснення оперативного, поточного і стратегічного управління грошовими потоками.

Для побудови обліково-аналітичного забезпечення інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків пропонуємо розробити систему показників інформаційного забезпечення управління грошовими потоками на базі раніше виявлених цільових параметрів та побудувати її за рівнями управління (стратегічним, тактичним і оперативним), що дозволяє більш повно враховувати при формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками інформаційні потреби апарату управління. Запропоновані методи гармонізації обліково-аналітичного забезпечення несистемної інформації, необхідної для ефективного управління грошовими потоками, елементи прогнозування, експертна оцінка рейтингів дозволяють істотно доповнити інформацію, яка формується у регістрах бухгалтерського обліку й аналітичних таблицях та усувають при цьому надмірну та дублюючу інформацію.

Вважаємо, що методика формування обліково-аналітичного забезпечення стратегічного обліку грошових потоків повинна включати:

- класифікацію ризиків грошових потоків за видами діяльності підприємства, що дозволяє виявити найбільш ефективні методи мінімізації ризику грошових потоків (хеджування, управління активами і пасивами), вживані системою стратегічного бухгалтерського обліку грошових потоків;

- застосування комплексного важеля в якості методу управління середньою вартістю капіталу як цільового параметра управління грошовими потоками, що дозволяє виявити прихований взаємозв'язок і взаємозалежність між структурою капіталу, об'ємом реалізації, розміром прибутку і операційними витратами;

- методи оцінки впливу маркетингової інформації на оптимізацію асортиментної лінії і інтенсифікацію грошового потоку від основної діяльності на основі застосування фінансової складової системи збалансованих показників з використанням розроблених стратегічних карт (двох рівнів). Ефективність застосування стратегічних карт зростає за наявності у організацій елементів бюджетування грошових потоків;

- порядок застосування в якості основного інструменту стратегічного управління грошовими потоками стратегічних карт, що виступають у ролі одного з видів облікових регістрів системи стратегічного обліку грошових потоків.

Методика формування обліково-аналітичного забезпечення фінансового обліку грошових потоків повинна включати наступні елементи:

- організаційні процедури контролю і забезпечення збалансованості дебіторської і кредиторської заборгованості (моніторинг стану заборгованості, виділення простроченої заборгованості тощо) при розробці облікової політики і вибору методів розрахунків з партнерами, зміни заборгованості і фактичної платоспроможності підприємства, що дозволяє забезпечити оперативний моніторинг;

- модифіковану методику непрямого аналізу грошових потоків з використанням модифікованого шахового балансу, що дозволяє у доступній і наочній формі виявити взаємозв'язок показників формування і розподілу грошових потоків, які зазвичай представляються у різних формах звітності і вимагають відповідних розрахункових коригувань;

- систему облікових регістрів і форм внутрішньої фінансової звітності про грошові потоки (картка контрагента, звіт про погашення кредиторської заборгованості, зведена відомість про стан розрахунків з постачальниками (покупцями), зведений звіт про рух грошових коштів, нетипові форми звіту про рух грошових коштів тощо), що дозволяє сформуванню єдиної інформаційної системи обліково-аналітичного забезпечення фінансового обліку грошових потоків, адекватну вимогам тактичного управління грошовими потоками комерційного підприємства.

Запропонована база і методика формування обліково-аналітичного забезпечення управлінського обліку грошових потоків включає:

- виявлені особливості класифікації внутрішніх грошових потоків підприємства і виділені об'єкти оперативного управління грошовими потоками, що дозволяє визначити об'єкти управлінського обліку грошових потоків (вільний і чистий грошові потоки за видами діяльності), основні об'єкти управління, що підтримуються системою управлінського обліку грошових потоків;

- основні вимоги до системи управлінського обліку грошових потоків (релевантність, адресність, адаптивність, своєчасність і тому подібне), принципи організації обліку грошових потоків за центрами відповідальності (використання єдиних планово-облікових одиниць, спадкоємність і багатократність використання інформації, повноти тощо), охарактеризовані складові частини системи управлінського обліку грошових потоків (оперативний (управлінський) аналіз і оперативний контроль);

- систему форм внутрішньої звітності про грошові потоки за центрами відповідальності (аналітичний звіт про рух грошових коштів, звіт про рух грошових коштів за центром відповідальності, аналітична фінансова таблиця) і систему облікових реєстрів (відомість оперативного обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, відомість обліку дебіторської заборгованості тощо), що дозволяє сформувати єдину інформаційну систему обліково-аналітичного забезпечення управлінського обліку в цілях організації оперативного управління грошовими потоками.

Висновки, пропозиції та перспективи подальших досліджень. Діюча система бухгалтерського обліку, не виділяючи грошові потоки як самостійний об'єкт, не в змозі забезпечити задоволення зростаючих потреб користувачів, що є одним із факторів зменшення темпу розвитку підприємства. Побудова системи бухгалтерського обліку грошових потоків можлива на основі поглибленого аналізу інформаційних потреб користувачів на базі концепції управління грошовими потоками. У широкому сенсі грошовий потік, як облікова категорія, представлений сумою нерозподіленого прибутку й амортизаційних відрахувань, скоригованих на зміну вартості виробничих запасів і розмір дебіторської та кредиторської заборгованостей. У вузькому сенсі грошовий потік як облікова категорія – це розподілений у часі ряд платежів з позитивною і негативною величиною, тобто це рух грошових коштів і їх еквівалентів. Таке трактування грошового потоку дозволило обґрунтовано підійти до структуризації грошових потоків підприємств з урахуванням потреб системи управління і розробити порядок реорганізації діючої системи бухгалтерського обліку підприємств з виділенням стратегічного, фінансового й управлінського обліку грошових потоків, розділенням об'єктів і методів обліку відповідно до вимог відповідного рівня управління грошовими потоками підприємства.

Список використаних джерел

1. Барабаш Н.С., Никонович М.О. Аналіз грошових потоків в системі фінансового менеджменту підприємства / Н.С. Барабаш, М.О. Никонович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010 - № 2. С. 5-13.
2. Нидлз Б., Андерсон Х., Коулдуелл Д.,: Принципы бухгалтерского учета / Перевод с англ. Я.В. Соколова. – 2-е изд. – М: Финансы и статистика, 1994. – 496 с.
3. Бланк И.А. Управление денежными потоками / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002 – 736 с.
4. Бочаров В.В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 144 с.

5. Сорокина Е.М. Анализ денежных потоков предприятия: теория и практика в условиях реформирования российской экономики. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 176 с.
6. Харченко В.А. Грошовий обіг і грошові потоки підприємства / В.А. Харченко // Вісник економічної науки України. – № 2. – 2009. – С. 160-163
7. Хахонова Н.Н. Концепция формирования системы учета денежных потоков коммерческих организаций: теория и практика. – Ростов-на-Дону: РГЭУ «РИНХ», 2005. – 248 с.

Список джерел у транслітерації / References

1. Barabash N.S., Nykonovych M.O. Analiz hroshovykh potokiv v systemi finansovoho menedzhmentu pidpriemstva / N.S. Barabash, M.O. Nykonovych // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. – 2010 - № 2. S. 5-13.
2. Nidlz B., Anderson Kh., Koulduell D.:. Printsipy bukhgalterskogo ucheta / Perevod s angl. Ya.V. Sokolova. – 2-e izd. – M: Finansy i statystyka, 1994. – 496 s.
3. Blank I.A. Upravlenie denezhnymi potokami / I.A. Blank. – K.: Nika-Tsentr, Elga, 2002 – 736s.
4. Bocharov V.V. Upravlenye denezhnym oborotom predpriyatyi y korporatsyi. – M.: Fynansy y statystyka, 2001. – 144 s.
5. Sorokina Ye.M. Analiz denezhnykh potokov predpriatiia: teoriia y praktika v usloviiah reformirovaniia rossiiskoi ekonomiki. – M.: Finansy i statistika, 2002. – 176 s.
6. Kharchenko V.A. Hroshovyi obih i hroshovi potoky pidpriemstva / V.A. Kharchenko // Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy. – № 2. – 2009. – S. 160-163
7. Khakhonova N.N. Kontseptsiiia formirovaniia sistemy ucheta denezhnykh potokov kommercheskikh organizatsii: teoriia y praktika. – Rostov-na-Donu: RGEU “RINKH”, 2005. – 248 s.

АННОТАЦИЯ

УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИНТЕГРИРОВАННОГО БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

**ЗАРЕМБА Евгений Николаевич, ассистент
Винницкий национальный аграрный университет**

Определены составляющие интегрированной системы учета денежных потоков, а также методика формирования учетно-аналитического обеспечения стратегического, финансового и управленческого бухгалтерского учета.

Раскрыты особенности практики позиционирования денежных потоков в развитии предпринимательства и развития интегрированной системы бухгалтерского учета. Предложено методика формирования системы интегрированного бухгалтерского учета денежных потоков. Определены элементы методики формирования учетно-аналитического обеспечения финансового учета денежных потоков, в частности: организационные процедуры контроля, модифицированную методику косвенного анализа денежных потоков; систему учетных регистров и форм внутренней финансовой отчетности.

Ключевые слова: учет, анализ, денежные потоки, учетно-аналитическое обеспечение.

ANNOTATION
**ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF THE INTEGRATED ACCOUNTING
 COMPANY CASH FLOWS**

ZAREMBA Yevgen, assistant
Vinnitsia National Agrarian University

Constituent parts of integral system of cash flow accounting and also the methods of formation of accounting-analytical provision of strategic, financial and managerial accounting are defined.

The features of the practice of positioning cash flows in entrepreneurship and the development of an integrated accounting system. The method of formation of integrated accounting of cash flows is proposed. Certain elements forming methods of accounting and analytical support accounting cash flow, such as organizational control procedures modified technique of indirect cash flow analysis; the system of accounting records and internal financial reporting forms are determined.

Keywords: accounting, analysis, cash flow, accounting and analytical support.

Інформація про автора

ЗАРЕМБА Євгеній Миколайович – асистент кафедри обліку та аналізу, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: fin_econ@vsau.vin.ua)

ЗАРЕМБА Евгений Николаевич – ассистент кафедры учета и анализа, Винницкий национальный аграрный университет, (21008, г. Винница ул. Солнечная, 3, e-mail: fin_econ@vsau.vin.ua)

ZAREMBA Yevgen, assistant Vinnitsia National Agrarian University, (21008, Vinnitsya, Soniachna Str., 3, e – mail: fin_econ@vsau.vin.ua)